

Sint-Michielsgestel
geeft ruimte

Stuk ter kennisname Raad

Datum: 18 november 2025
Zaaknummer: 1397066
Portefeuillehouder: Theo Geldens
Contactpersoon: Jan van Maren, teammanager Maatschappelijke en Economische Ontwikkeling

Onderwerp

Gewasbescherming

Aanleiding

Aan: Het college van B&W / de Burgemeester

Betreft: Naar aanleiding van de beeldvormende bijeenkomst op 11 september 2025 over de uitvoering door het college van de motie Aanpak bollenteelt Sint-Michielsgestel hebben D66, DorpsGoed, GroenLinks/PvdA en PPA enkele aanvullende vragen.

Van: Cees Koopmans, fractie D66, Christel Heijmans, fractie DorpsGoed, Adriaan van der Maarel, fractie GL/PvdA, Hans Deckers, fractie PPA

Inhoud

Beantwoording van de vragen 1 t/m 14.

Vraag 1:

Welke tijdelijke maatregelen zijn mogelijk, zoals een voorbereidingsbesluit of binnenplanse vergunningplicht, om alvast bescherming te bieden (voor het geval het aanpassen van het omgevingsplan te veel tijd kost)?

Antwoord 1:

Een tijdelijke maatregel die ingezet kan worden, is het (nemen van een) voorbereidingsbesluit. Door middel van een voorbereidingsbesluit kan de gemeente voorbeschermingsregels opnemen in het omgevingsplan, ter voorbereiding op nieuwe regels die nog in ontwikkeling zijn. Deze regels bieden tijdelijke bescherming en gelden maximaal 1 jaar en 6 maanden.

Het voorbereidingsbesluit wijzigt het omgevingsplan direct, doordat het de voorbeschermingsregels toevoegt. Dit is een verschil met de situatie vóór de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Vóór de inwerkingtreding van de omgevingswet was het voorbereidingsbesluit een afzonderlijk besluit. Nu wijzigt het voorbereidingsbesluit het omgevingsplan in die zin dat daarin voorbeschermingsregels worden opgenomen.

Tijdens de voorbeschermingsperiode moet het nieuwe beleid worden vertaald in een wijziging van het omgevingsplan die voor besluitvorming moet worden voorgelegd aan de gemeenteraad. Na vaststelling wordt de wijziging van het omgevingsplan gepubliceerd. Belanghebbenden kunnen hiertegen beroep instellen.

Antwoord Hekkelman:

Op grond van artikel 4.14 Ow kan de raad een voorbereidingsbesluit nemen met het oog op de voorbereiding van in het omgevingsplan te stellen regels. Op grond van artikel 4.14 lid 5 Ow kan de raad deze bevoegdheid delegeren aan het college. De raad heeft van die bevoegdheid gebruik gemaakt. Dat betekent dat het college bevoegd is om een voorbereidingsbesluit te nemen.

Het voorbereidingsbesluit voegt voorbeschermingsregels toe aan het omgevingsplan.¹ Op grond van artikel 4.14 lid 3 sub a Ow kunnen voorbeschermingsregels een verbod bevatten om zonder voorafgaande melding of zonder omgevingsvergunning daarbij aangewezen activiteiten te verrichten, die op grond van het omgevingsplan zijn toegestaan maar nog niet plaatsvinden. Een voorbereidingsbesluit moet bestaand gebruik eerbiedigen. Bestaand gebruik kan door middel van een voorbereidingsbesluit dus niet beperkt of verboden worden.

In een voorbereidingsbesluit kan worden bepaald dat het verboden is om binnen 50 meter van de gevoelige functies het bestaande agrarische grondgebruik te wijzigen in een andere vorm van agrarisch grondgebruik waarbij gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt in de openlucht. Als op de betreffende gronden op het moment van het nemen van het voorbereidingsbesluit geen sprake is van een agrarische gebruik waarbij gewasbeschermingsmiddelen worden toegepast, dan is het de agrariër dus ook verboden om dit tijdens de looptijd van het voorbereidingsbesluit alsnog te gaan doen. Daarbij merkt Hekkelman op dat ook een voorbereidingsbesluit, waarmee voorbeschermingsregels aan het omgevingsplan worden toegevoegd, kan leiden tot aanspraak op nadeelcompensatie.²

Vervolgens kan het omgevingsplan worden gewijzigd voor de gronden waar het voorbereidingsbesluit voor geldt. In deze wijziging kan (mits goed onderbouwd) een verbod op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen worden vastgesteld. Dat verbod kan gelden voor situaties waarin nog geen gewasbeschermingsmiddelen worden toegepast. Voor zover er wel bestrijdingsmiddelen worden gebruikt, kan geregeld worden dat het gebruik niet mag worden geïntensiveerd. Ook is het onder omstandigheden mogelijk om het bestaande gebruik (met een overgangstermijn) te verbieden. De regeling die in de wijziging van het omgevingsplan wordt vastgelegd, zal moeten voldoen aan het vereiste van een evenwichtige toedeling van functies aan locaties. In de motivering van het omgevingsplan zal de raad moeten toelichten waarom dat het geval is. Die motivering kan in een beroepsprocedure tegen de wijziging van het omgevingsplan aan de bestuursrechter worden voorgelegd. Schade die agrariërs als gevolg van een gebruiksbeperking die in het omgevingsplan wordt vastgelegd, lijden, komt op grond van de nadeelcompensatie regeling van de Algemene wet bestuursrecht en de Omgevingswet in beginsel voor vergoeding in aanmerking.

¹ Zie artikel 4.14 lid 2 Ow.

² Zie o.a. Dr. J.W. van Zundert, 'Omgevingswet, van planschade naar nadeelcompensatie', Gst. 2021/86.

Vraag 2:

Kunt u voorbeelden geven van gemeenten die grotere afstanden hanteren dan 50 meter, en wat daaruit te leren valt?

Antwoord 2:

Nee, deze voorbeelden zijn bij ons nog niet bekend. Hoewel de standaardafstand van 50 meter breed wordt geaccepteerd, zijn er geen duidelijke voorbeelden van gemeenten die publiekrechtelijk een grotere afstand hanteren. De jurisprudentie biedt ruimte voor aanpassingen, maar deze zijn meestal gericht op verkorting van de afstand onder specifieke omstandigheden in plaats van verruiming.

Antwoord Hekkelman:

Bij Hekkelman zijn geen gemeenten bekend die een spuitvrije zone van meer dan 50 meter aanhouden. Verder zijn ook geen uitspraken in het ruimtelijk spoor bekend waarin een spuitvrije zone van 50 meter onvoldoende is geacht in het kader van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat.

Vraag 3:

Welke gegevens of onderzoeken zijn volgens u belangrijk om te verzamelen als een gemeente een ruimere afstand, bijvoorbeeld 250 meter, wil motiveren?"

Antwoord 3:

Gemeenten zijn primair verantwoordelijk voor de publieke gezondheid. Gemeente dient te kunnen motiveren waarom een afstand van 50m niet volstaat en dat zij onder de huidige condities niet in afdoende mate uitvoering kan geven aan deze wettelijke taak.

Hiervoor is een gedegen beleidsmatige en juridische onderbouwing vereist. Dit kan worden bereikt door een locatiespecifiek onderzoek en een zorgvuldige afweging van de betrokken belangen, waarbij rekening wordt gehouden met de gezondheid van omwonenden en de bedrijfsvoering van agrarische bedrijven. Er zijn echter geen wettelijke bepalingen die een minimale afstand voorschrijven. De jurisprudentie biedt richtlijnen, maar de afstand van 50 meter wordt in het algemeen niet onredelijk geacht. Aanpassing van deze vuistregel is zoals hiervoor aangegeven vooral gericht op verkorting van de afstand van 50 meter.

Antwoord Hekkelman:

Met een planregel die voorziet in een spuitvrije zone (van 250 meter) wordt in feite toepassing gegeven aan het voorzorgsbeginsel. Het voorzorgsbeginsel houdt kortgezegd in dat bij mogelijke risico's voor mens of milieu adequate maatregelen genomen mogen worden, ook als er nog geen volledig wetenschappelijk bewijs is voor deze risico's. Dit beginsel kan ook worden betrokken bij een goede ruimtelijk ordening of evenwichtige toedeling van functies aan locaties (zie bijvoorbeeld AbRS 18 december 2019 ECLI:NL:RVS:2019:4210, r.o. 29.1).

Het is vaste rechtspraak van de Afdeling dat een spuitvrije zone van 50 meter in het algemeen niet onredelijk is. Als deze in acht wordt genomen, zijn de risico's in het kader van het voorzorgsbeginsel (gelet op de huidige rechtspraak) dus ook voldoende afgedekt. Hiermee is overigens niet uitgesloten dat een afstand van meer dan 50 meter in een individueel geval niet kan worden onderbouwd. Een dergelijke onderbouwing moet in ieder geval worden gebaseerd op wetenschappelijke publicaties over de (potentiële) gezondheidseffecten van specifieke middelen en het verspreidingsbereik daarvan. Een generieke spuitzone van 250 meter zonder verdere wetenschappelijke onderbouwing over de gevolgen van specifieke middelen is met de huidige stand van het wetenschappelijk onderzoek niet juridisch houdbaar. Tot slot geldt uiteraard dat de belangen van de betreffende telers bij de besluitvorming moeten worden betrokken.

Hiermee onderschrijft Hekkelman de conclusie dat een gedegen beleidsmatige en juridische onderbouwing vereist is. Het is immers aan het bevoegd gezag om te beoordelen wanneer sprake is van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat gelet op het voorzorgsbeginsel.

Vraag 4:

Welke mogelijkheden zijn er om huidige inwoners beter te beschermen tegen de effecten van chemische bestrijdingsmiddelen in de lelieteelt?

Antwoord 4:

De enige mogelijkheid die een gemeente heeft is het opnemen van spuitvrije zones in omgevingsplannen al dan niet gecombineerd met voorbeschermingsregels. Er is nog in onderzoek wat concreet de mogelijkheden zijn. De vraag is of het mogelijk is om 'met een set van

voorbeschermingsregels' te werken en/of dat er meerdere scenario's uitgewerkt moeten worden. Daarbij moeten we meenemen wat de financiële consequenties zijn in het licht van uit te keren nadeelcompensatie. Hiervoor is het nodig om extern advies op te vragen.

Antwoord Hekkelman

Het stellen van maatwerkvoorschriften ter invulling van de specifieke zorgplicht voor de in hoofdstuk 3 van het Besluit activiteiten leefomgeving aangewezen milieubelastende activiteiten (in dit geval artikel 3.208 van het Besluit activiteiten leefomgeving) zou ook nog kunnen worden genoemd. De grondslag hiervoor is te vinden in artikel 2.13 lid 1 jo. 2.11 lid 1 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Gelet op artikel 2.2 lid 1 onder b van het Bal ziet de specifieke zorgplicht ook op het beschermen van de gezondheid. Hoewel uit de rechtspraak vooralsnog volgt dat hiermee geen spuitvrije zones kunnen worden opgelegd (zie Vz. Rb. Limburg 2 juli 2025, ECLI:NL:RBLIM:2025:6311) zou de specifieke zorgplicht volgens Hekkelman wel tot andere maatregelen kunnen verplichten. Zo kan worden gedacht aan een verplichting om omwonenden voorafgaand aan de teelt te informeren over de momenten waarop met gewasbeschermingsmiddelen wordt gespoten. Een andere maatregel zou kunnen zijn een verbod om bij ongunstige windrichtingen te spuiten. Dergelijke maatregelen moeten uiteraard goed worden onderbouwd. Als het maatwerkvoorschrift leidt tot economische schade bij de teler moet ook worden voorzien in nadeelcompensatie.

Vraag 5:

Met welke experts en adviesbureaus heeft het college contact gehad in de uitvoering van de motie Aanpak bollenteelt?

Antwoord 5:

Er is nog geen contact geweest met experts of adviesbureaus, anders dan het advies/presentatie van Hekkelman ten behoeve van de informatiebijeenkomst voor de gemeenteraad op 11 september j.l. Er is eerst gelegenheid geboden aan uw gemeenteraad om aanvullende vragen te kunnen stellen naar aanleiding van deze bijeenkomst. Er is advies gevraagd aan Hekkelman om de antwoorden op de door u gestelde vragen te checken/aan te vullen.

Vraag 6:

Is daarbij zowel juridische, gezondheidkundige als agronomische expertise betrokken, en ook partijen die pleiten voor ruimere beschermingszones? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 6:

Dit onderzoek heeft (nog) niet plaatsgevonden. Zie antwoord op vraag 5.

Vraag 7:

Is het college in gesprek met andere gemeenten die al grotere afstandsnormen hanteren, en wat leert het college daarvan?

Antwoord 7:

Ja, het college is in gesprek met andere gemeenten. Veel gemeenten zijn bezig met dit onderwerp en de intentie om van elkaar te leren wordt gedeeld waaronder binnen de RNOB waarin dit onderwerp op de agenda staat.

Vraag 8:

Heeft het college contact met de provincie Noord-Brabant over de actieagenda gewasbescherming en eventuele ondersteuning? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 8:

Ja, zeker. Recent nog is navraag gedaan over de voortgang van de behandeling van 'het Actieplan gewasbeschermingsmiddelen' van provincie Noord-Brabant (de 80%-versie is publiekelijk gedeeld in juni 2025). In de oorspronkelijke planning zou dit Actieplan in november 2025 behandeld worden in Provinciale Staten. Er is vertraging ontstaan. Volgens de laatste update die wij hebben gehad is de verwachting dat de 100% versie in Q1 2026 door Gedeputeerde Staten zal worden behandeld/vastgesteld.

We zijn bekend met de provinciale handleiding 'Regulering bestrijdingsmiddelen' van Urgenda en Natuur&Milieu. Hieronder vindt u de link naar dit document.

[Provinciale handleiding regulering bestrijdingsmiddelen](#)

Vraag 9:

Zijn de GGD en de Omgevingsdienst betrokken bij de beoordeling van gezondheidsrisico's en de handhaafbaarheid? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 9:

De GGD en de Omgevingsdiensten zijn betrokken bij het Actieplan gewasbeschermingsmiddelen van Provincie Noord-Brabant. Er is op dit moment geen directe aanleiding om beide organisaties actief te benaderen voor gemeente Sint-Michielsgestel.

Vraag 10:

Hoe beoordeelt het college de gezondheids- en aansprakelijkheidsrisico's als een gemeente geen afstandsnorm vastlegt?

Antwoord 10:

Zie antwoord 2 en 3. Het college van burgemeester en wethouders volgt nu de juridische kaders voor gewasbeschermingsmiddelen voortkomend uit rechtspraak van de Raad van State. De gemeente is gestart met het verkennen van eventuele voorbeschermingsregels en aanvullende maatregelen. Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de invloed hiervan op de kwaliteit van de woon- en leefomgeving alsmede gezondheid is een breder maatschappelijk probleem. De beoordeling hiervan overstijgt de bevoegdheden van één afzonderlijke gemeente. *Gemeentelijke Gezondheidsdiensten oftewel GGD'en beschermen, bewaken en bevorderen de gezondheid van de inwoners van Nederland. Dit heet ook wel publieke gezondheidszorg (www.ggd.nl)*. Het is om deze reden dat Provincie Noord-Brabant op dit thema afstemming heeft met de GGD.

In uw vraag benoemt u 'aansprakelijkheidsrisico's': vooralsnog is er geen indicatie dat één afzonderlijke gemeente hier rekening mee dient te houden.

Vraag 11:

Heeft het college de Urgenda-handreiking doorgenomen en welke instrumenten overweegt u te gebruiken? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 11:

Ja. Het college is bekend met de Urgenda-handreiking. Deze informatie en informatie uit andere handreikingen zoals bijvoorbeeld van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) worden gebruikt bij de verkenning voor welke aanvullende maatregelen de gemeente kan nemen.

We zijn bezig met een verkenning en analyse van de (on)mogelijkheden van een gemeente om, indien gewenst, te komen tot passende maatregelen. Het is om deze reden dat Hekkelman gevraagd is om advies uit te brengen aan de gemeenteraad en betrokken is bij de beantwoording van de door u gestelde vragen.

Vraag 12:

Is het college al aan de slag met een voorbereidingsbesluit of een andere tijdelijke maatregel om te voorkomen dat er nieuwe lelieteeltpercelen dichterbij gevoelige functies komen voordat het omgevingsplan is aangepast? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 12:

Nee, nog niet. We zijn bezig met een verkenning van de (on)mogelijkheden van een passende aanpak voor de gemeente Sint-Michielsgestel. Deze aanpak moet aansluiten bij de Omgevingswet. Hierin willen we zorgvuldig te werk gaan. In goede samenspraak met team Omgevingsplan hebben we onderstaande bouwstenen/formule opgesteld. Deze is nog in ontwikkeling.

Mogelijke formule verankeren thema gewasbescherming met planregels in programma Vitaal Landelijk Gebied, onder de Omgevingsvisie (Ow) (*concept, in ontwikkeling*)

Omgevingsvisie (biedt handreikingen/'haakjes')

- Onderzoeken of er te zijner tijd wel/geen aanvulling/wijziging nodig is op de recent vastgestelde Omgevingsvisie

Gebiedsgericht programma Vitaal Landelijk Gebied ('de kapstok')

- Het programma Vitaal Landelijk Gebied hoeft hiervoor niet gereed te zijn; het is mogelijk om met thema's te werken die onder dit programma geplaatst worden.

Thema: Gewasbeschermingsmiddelen (uitwerking/beschrijving)

- Uitwerken van scenario's met minder of meer vergaande maatregelen (eventueel gebiedsgericht), met inzicht in de doorwerkingskracht, haalbaarheid, voor- en nadelen,
- Voorbereiden besluitvorming op scenario's
- Besluitvorming

Omgevingsplan:

- Uitwerken van een passende set van planregels
- Opstellen van ontwerp omgevingsplan n.a.v. thema gewasbeschermingsmiddelen
- Instrument Voorbereidingsbesluit: Nader te onderzoeken werking van het instrument voorbereidingsbesluit
- Besluitvorming
- Na besluitvorming op ontwerp omgevingsplan voor dit specifieke thema, dient hetgeen vastgesteld is verankerd te worden in het omgevingsplan.

Opmerking t.a.v. voorbereiding nadere uitwerking thema gewasbescherming onder Omgevingswet:

- *Het advies is om eerst het 100%-voorstel en de besluitvorming het Actieplan gewasbeschermingsmiddelen van Provincie Noord-Brabant af te wachten. Behandeling hiervan wordt voorzien in Q1 2026.*
- *Het nader te bepalen kader van Provincie Noord-Brabant biedt inhoudelijk en procedureel richting en houvast aan (alle) gemeenten, voor een verdere thematische en/of gebiedsgerichte uitwerking op maat voor de gemeente Sint-Michielsgestel.*

Bovenstaande formule is in ontwikkeling en nader te bepalen in goede afstemming met team Omgevingsplan met mogelijke inzet van extern advies.

Vraag 13:

Kan het college toelichten welk tijdspad hiervoor geldt?

Antwoord 13:

Zie antwoord 12. Het voornemen is om, als het enigszins mogelijk is, een vergelijkbare (gebiedsgerichte) aanpak op te stellen voor zowel de gemeente Sint-Michielsgestel als de gemeente Boxtel, met ruimte voor gemeentelijke accenten.

Naast bovenstaande formule zijn de onderstaande activiteiten in voorbereiding:

- **'klankbordgroep gewasbescherming i.o.':**

- Op 17 september j.l. heeft er een bestuurlijk overleg plaatsgevonden met gemeente Boxtel en Sint-Michielsgestel en diverse natuurorganisaties waaronder Natuurgroep Gestel, Natuurmonumenten, Werkgroep Liempde, Rewilding Nederland, Brabants Landschap.
- Een nieuwe afspraak eind januari 2026 wordt gepland.
- Ambtelijke en/of bestuurlijke afstemming met ZLTO vindt op regelmatige basis plaats.

- **Inspraakreactie Actieplan gewasbeschermingsmiddelen Provincie Noord-Brabant**
 - Kennisgeving van Provincie Noord-Brabant: (80%-versie) op de vergaderingen van Provinciale Staten ingepland: 31 oktober: informerende PS-vergadering (informerende vragen aan de betrokken ambtenaren); 28 november: oordeelsvormende PS-vergadering (vragen aan de verantwoordelijke gedeputeerde); nb. deze planning is onder voorbehoud van prioritering van de PS-agenda. Na de 2e inbreng van Provinciale Staten op de 80%-versie gaan wij het actieplan verder uitwerken naar een 100% versie.
 - We bereiden een schriftelijke inspraakreactie met wens voor mondelinge consultatie vanuit de gemeente Sint-Michielsgestel (en Boxtel), uiterlijk 8 december 2025.
 - Online gesprek 30 min, begin 2026.
- **Reguliere dienstverlening/Ruimtelijke ontwikkeling woningbouw en spuitvrije zone 50m**
 - Uniforme dienstverlening: Het werken met een spuitvrije zone zorgt voor een extra drempel, vooral bij de al langer lopende trajecten. De medewerker van de gemeente voert dan een 'slecht nieuws gesprek' met de initiatiefnemer, ontwikkelaar en/of met collega's. Soms kan er geen oplossing met draagvlak gevonden worden. Hierdoor komt ontwikkeling woningbouw stil te liggen. Dit is vervelend voor alle betrokken partijen. We werken met het kennisdocument en de handleiding 'Omgaan met 50m spuitvrije zone bij woningbouw opgesteld door RVO.
[Kennisdocument Omgaan met 50 meter spuitvrije zone bij nieuwbouw](#)
[Handleiding Aanpak spuitvrije zones bij nieuwbouwprojecten](#)
 - Presentatie: We ontwikkelen een presentatie voor geïnteresseerde medewerkers hoe te gaan met 50m spuitvrije zone bij woningbouwopgaves (inbreidingsprojecten, uitbreidingsprojecten, boerderij/woningsplitsing, VAB/LBV opgaves e.a.)
- **Pacht eigen gronden gemeente:**
 - Aanscherpen pachtvoorwaarden per 2030 en zoveel eerder als mogelijk
 - Omgevingsdialoog/gesprekken met pachters van gemeentelijke gronden

Vraag 14:

Is er recent gesproken met de ondernemer en is aan de orde gekomen of hij zelf bereid zou zijn een afstandsnorm aan te houden?

Antwoord 14:

Er is op regelmatige basis contact met de desbetreffende ondernemer. Dit verloopt via de beleidsmedewerker Milieu samen met de accountmanager landelijk gebied (in dienst per 01-09-2025). Wethouder Theo Geldens is actief betrokken bij dit overleg. Een nieuwe afspraak eind november wordt ingepland.

Vervolg

n.t.b.

Met vriendelijke groet,

Mede namens het College van burgemeester en wethouders,

Theo Geldens, wethouder

Bijlagen

geen